

IŠVADOS PRIEDAS
DĖL PASVALIO RAJONO SAVIVALDYBĖS
2009 METŲ BIUDŽETO VYKDYMO ATASKAITOS

IIVADAS

Vykdydama Vietos savivaldos įstatymo¹ Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybai keliamus uždavinius – prižiūrėti, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas Savivaldybės turtas ir patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas Savivaldybės biudžetas, Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba atliko Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų biudžeto vykdymo auditą, asignavimų valdytojų finansinius auditus ir jų pagrindu parengė Išvadą bei Išvados priedą dėl 2009 metų Savivaldybės biudžeto vykdymo ataskaitos (toliau – Išvados priedas). Atliktais auditais, Išvada ir Išvados priedu siekiama:

- suteikti Savivaldybės tarybai informaciją, reikalingą Savivaldybės biudžeto ataskaitų tvirtinimui, bei nepriklausomą nuomonę, kaip vykdomas Savivaldybės biudžetas, ar teisingai apskaitomas, valdomas ir naudojamas Savivaldybės ir Savivaldybei patikėjimo teise perduotas valstybės turtas (kiek tai susiję su Savivaldybės biudžeto vykdymu);
- atskleisti Savivaldybės biudžeto finansų valdymo ir kontrolės problemas, skatinti į rezultatus ir visuomenės poreikius orientuotą viešąjį valdymą;
- padėti stiprinti viešojo administravimo subjektų atskaitingumą piliečiams, skatinti pateikiamos informacijos apie valstybės biudžeto sudarymą, vykdymą, asignavimų naudojimo viešumą ir skaidrumą;
- skatinti apskaitos srities gerosios praktikos įdiegimą viešojo administravimo subjektuose, padėti tobulinti Savivaldybės biudžeto apskaitos ir atskaitingumo sistemą;
- padėti audituotoms įstaigoms ir kitiems subjektams gerinti veiklos rezultatus, didinant veiklos efektyvumą, rezultatyvumą bei ekonomiškumą, įgyvendinant visa apimančią ir efektyvią vidaus kontrolę.

Vienas iš svarbiausių ekonomiškai ir efektyvaus savivaldybės finansinių išteklių naudojimo garantų yra tinkamas Savivaldybės biudžeto sudarymo, tikslinimo, vykdymo ir valdymo reglamentavimas, įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų laikymasis.

Pradėdami nuo teiginio, kad, Savivaldybės kontrolieriaus nuomone, Ataskaita visais reikšmingais atžvilgiais parengta pagal Biudžeto sandaros įstatymą ir Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto bei savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą, atkreipiame dėmesį į sritis, kurioms reikalingos papildomos pastangos.

¹ Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290.

APIBENDRINTI PASTEBĖJIMAI

1. *Ataskaita* visais reikšmingais atžvilgiais *parengta ir pateikta Savivaldybės tarybai pagal Biudžeto sandaros įstatymo, kitų teisės aktų reikalavimus*, nustatytus Ataskaitos sudarymui. Ataskaitoje nenustatyta reikšmingų netikslumų, lyginant su Savivaldybės biudžeto asignavimų valdytojų pateiktomis biudžeto programų sąmatų vykdymo ataskaitomis ir kitais Finansų skyriaus tvarkomais duomenimis, iš kurių ji buvo sudaryta.

2. Ataskaita suteiktą išsamesnės informacijos apie Savivaldybės biudžeto vykdymą ir perspektyvą, jeigu joje būtų atskleista informacija apie:

- Savivaldybės biudžeto rodiklių pasikeitimus per finansinius metus;
- negautas Savivaldybės biudžeto pajamas dėl mokesčių lengvatų taikymo;
- Savivaldybės skolinius įsipareigojimus ir skolintų lėšų panaudojimą.

Biudžeto rodikliai

3. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų biudžetas (su patikslinimais):

➤ **80400,3 tūkst. Lt pajamų**, iš jų pajamos su dotacijomis – 78327,4 tūkst. Lt, biudžeto lėšų likutis išlaidoms dengti – 2072,9 tūkst. Lt. Pajamų pokyčių analizė pateikta pridedamoje 1 lentelėje.

➤ **80400,3 tūkst. Lt išlaidų**, iš jų: paprastosioms išlaidoms – 73049,9 tūkst. Lt, iš jų darbo užmokesčiui – 48273,6 tūkst. Lt; turtui įsigyti – 7344,2 tūkst. Lt; kitoms savivaldybės perduodamos mokinio krepšelio lėšos – 6,2 tūkst. Lt. Išlaidų pokyčių analizė pateikta pridedamose 2 ir 3 lentelėse.

Faktiškai 2009 metais į Savivaldybės biudžetą gauta 76203,6 tūkst. Lt pajamų ir padaryta 75253,6 tūkst. Lt išlaidų. Savivaldybės biudžeto pajamų užduotis įvykdyta 94,8 proc., išlaidų – 93,6 proc. Pajamų gauta 4196,7 tūkst. Lt mažiau negu prognozuota. Į Savivaldybės biudžetą negauta 4201,0 tūkst. Lt gyventojų pajamų mokesčio savivaldybių pajamoms ir išlaidų struktūros skirtumams išlyginti; 45,4 tūkst. Lt dotacijų valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti, 18,3 tūkst. Lt prekių ir paslaugų mokesčių, 435,2 tūkst. Lt kitų pajamų. Kiti pajamų ir įplaukų į Savivaldybės biudžetą straipsniai viršyti.

4. *Bendra mokestinė nepriemoka*, tenkanti Pasvalio rajono savivaldybės biudžetui 2010 m. sausio 1 d., sudarė **308,3 tūkst. Lt** arba 166,7 tūkst. Lt didesnė nei 2009 m. sausio 1 d. Mokestinę nepriemoką sudarė²:

- 68,1 tūkst. Lt žemės mokestis;
- 225,8 tūkst. Lt gyventojų pajamų mokestis;

² Panevėžio apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos Pasvalio skyriaus 2010 m. kovo 9 d. raštas Nr. (23.2.4)-170-321

- 1,4 tūkst. Lt mokestis už aplinkos teršimą;
- 13,0 tūkst. Lt nekilnojamojo turto mokestis.

Be to, Savivaldybės administracijos administruojamo nuomos mokesčio už valstybinę žemę nepriemoka 2010 m. sausio 1 d. sudarė **195,7 tūkst. Lt**. Lyginant su 2009 m. sausio 1 d., ji padidėjo 24,0 tūkst. Lt. Pastebime nuomos mokesčio už valstybinę žemę bendrosios nepriemokos didėjimo tendenciją: 2004 m. sausio 1 d. – 101,6 tūkst. Lt, 2005 m. sausio 1 d. – 141,2 tūkst. Lt, 2006 m. sausio 1 d. – 140,0 tūkst. Lt, 2007 m. sausio 1 d. – 118,7 tūkst. Lt, 2008 m. sausio 1 d. – 122,3 tūkst. Lt, 2009 m. sausio 1 d. – 171,7 tūkst. Lt.

Mokestinių nepriemokų dinamika 2007 – 2009 metais pateikta pridedamame 1 paveiksle.

5. Vietos savivaldos įstatymas³ suteikia teisę Savivaldybės tarybai teikti mokesčių, rinkliavų ir kitas įstatymų nustatytas lengvatas Savivaldybės biudžeto sąskaita. *Dėl įstatymais ir Savivaldybės tarybos sprendimais taikytų mokesčių lengvatų (sumažinimo ir / ar atleidimo nuo jų) 2009 metais Pasvalio rajono savivaldybė negavo 80,3 tūkst. Lt žemės mokesčio, nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir nekilnojamojo turto mokesčio pajamų.*

6. *Savivaldybės biudžeto skola* 2009 m. gruodžio 31 d. sudarė 13738,8 tūkst. Lt (iš jų 8790,3 tūkst. Lt – Savivaldybės paimtos paskolos). Lyginant su skoliniais įsiskolinimais 2009 metų pradžiai, jis padidėjo 217,1 tūkst. Lt.

Asignavimų valdytojų biudžeto lėšų kreditinis įsiskolinimas 2009 m. gruodžio 31 d. sudarė 2013,4 tūkst. Lt arba 329,1 tūkst. Lt didesnis negu 2009 metų pradžioje. Be to, 2009 metų pabaigoje liko negrąžinta 850,0 tūkst. Lt trumpalaikė paskola. Biudžeto lėšų kreditinės skolos, trunkančios ilgiau kaip 45 dienas, sudarė 84,9 tūkst. Lt.

Debetinis įsiskolinimas 2009 m. gruodžio 31 d. buvo 674,8 tūkst. Lt arba 160,4 tūkst. Lt mažesnis negu 2009 metų pradžioje. Debitorinis biudžeto įsiskolinimas – 241,9 tūkst. Lt, arba 8,2 tūkst. Lt mažesnis negu 2009 m. sausio 1 d.

Pagrindiniai Savivaldybės biudžeto rodikliai 2005–2009 metais pateikti pridedamame 2 paveiksle.

Biudžeto rengimas, svarstymas, tvirtinimas

7. Savivaldybės taryba 2005 m. sausio 19 d. sprendimu Nr. T1-12 patvirtino Pasvalio rajono plėtros iki 2014 m. strateginį planą, kuriuo nustatytos viso rajono valdymo proceso veiklos kryptys ir būdai. Tai ilgalaikė rajono raidos strategija. Strateginio planavimo sistemos vidutinės (3–5 metų) trukmės strateginio planavimo dokumentai rajone neparengti.

³ 17 straipsnio 23 punktą (Žin., 1994, Nr. 55-1049); 16 straipsnio 18 punktą (Žin., 2008, Nr. 113-4290).

Savivaldybėje audituojamu laikotarpiu nenustatyta strateginio valdymo organizacinė struktūra, nesudaryta strateginio planavimo grupė, nereglamentuotas strateginio veiklos plano rengimo, vykdymo, stebėsenos, kontrolės ir rezultatų vertinimo procesas.

Savivaldybės taryba nenustatė prioritetų 2009 metams.

8. Teigiamai vertindami programinio biudžeto sistemos pažangą, dar kartą atkreipiame dėmesį į tai, kad Savivaldybės tarybos patvirtintos *biudžetinės programos neatitinka Strateginio planavimo metodikoje išdėstytų rekomendacijų* – programose nenumatytos priemonės kiekvienam iškeltam uždaviniui įgyvendinti; nesuformuluoti programų ir jų uždavinių vykdymo vertinimo kriterijai; nepatvirtinti asignavimai kiekvienos programos įgyvendinimui. Programų tikslai ne visais atvejais formuluojami tinkamai; dalis programų tikslų orientuoti į teisės aktais Savivaldybei pavestų funkcijų įgyvendinimą, o ne į rezultatus; formuluojami pernelyg platūs ir neapibrėžti programos tikslai, todėl būtų sudėtinga vertinti bendrą programos rezultatą, stebėti jos poveikį. Keturios patvirtintos programos vykdomos kelių asignavimų valdytojų, todėl yra rizika, kad gali iškilti šių programų koordinavimo, įgyvendinimo ir finansavimo problemų.

Programų uždaviniai neapibrėžia siekiamo rezultato, neužtikrina galimybės jį palyginti su objektyviais rodikliais. *Nėra patvirtintų strateginių tikslų (prioritetų)*, kurie turėtų nurodyti, kaip reikia planuoti įstaigų veiklą. 2009 metų Savivaldybės biudžeto projektas daugiau *pagrįstas ne biudžeto programų tikslais, bet asignavimų valdytojų poreikiais*. Dėl paminėtų trūkumų negalime pritaikyti audito procedūrų ir įvertinti programų įgyvendinimo rezultatų bei pasisakyti dėl Savivaldybės biudžeto lėšų joms skyrimo ir panaudojimo ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo.

9. 2009 metų biudžetas Savivaldybės taryboje buvo tikslintas penkis kartus. Biudžeto sandaros įstatymas suteikia galimybę ne tik Savivaldybės tarybai, bet ir asignavimų valdytojams keisti programoms patvirtintų biudžeto asignavimų paskirtį pagal ekonominę klasifikaciją, neviršijant patvirtintų bendrųjų asignavimų išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, sumų. Tačiau perskirstytos lėšos dažniausiai netenka planuotos paskirties. Mūsų nuomone, dažnas ir daugiausia biudžetinių metų pabaigoje vykdomas biudžeto programoms skirtų lėšų perskirstymas rodo ne visais atvejais optimalų lėšų poreikio planavimą. Lėšų perskirstymas savaime nėra neigiamas procesas, tačiau turėtų būti aiškiai reglamentuoti asignavimų perskirstymo dydis bei tikslinės paskirties keitimo galimybės ir ribos, o taip pat netekusių paskirties asignavimų panaudojimo būdai.

10. Biudžeto viešumo principas reikalauja užtikrinti, kad rajono gyventojams būtų teikiamas Savivaldybės biudžeto projektas viešam svarstymui, numatoma pakankamai laiko ir tinkamas būdas pasiūlymams, pastebėjimams teikti. Svarstant 2009 metų biudžeto projektą nebuvo pilnai

užtikrintas Biudžeto sandaros įstatymo 11 straipsnyje ir Vietos savivaldos įstatymo 51 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas biudžeto viešumo principas.

Biudžeto projektas viešam rajono gyventojų svarstymui nebuvo paskelbtas spaudoje. Biudžeto projektas buvo skelbiamas Savivaldybės interneto svetainėje www.pasvalys.lt, tačiau tai neužtikrina galimybės kiekvienam rajono gyventojui susipažinti su biudžeto projektu dėl ribotos galimybės naudotis internetu.

Biudžeto pajamos

11. Audito metu Savivaldybės administracijoje susipažinome su vidaus kontrolės aplinka ir kontrolės procedūromis biudžeto srityje, vertinome šių kontrolės procedūrų veiksmingumą ir nuoseklumą per visą audituojamąjį laikotarpį. *Savivaldybės administracijoje įvairiais valdymo lygiais nenumatytos arba numatytos nepakankamos ir neveiksmingos vidaus kontrolės procedūros, ne visada tinkamai prižiūrimas vidaus kontrolės veikimas.* Ypač silpna vidaus kontrolė vietinių rinkliavų ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę surinkimo srityse.

12. Vadovaudamasi 2000 m. birželio 13 d. Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo Nr. VIII-1725 (Žin., 2000, Nr. 52-1484) 11 straipsnio nuostatomis, kuris numato *vienuolika* vietinių rinkliavų rūšių, Savivaldybės taryba turi teisę savivaldybės teritorijoje nustatyti vietines rinkliavas, sprendimu patvirtinti vietinės rinkliavos nuostatus ir nustatyti vietinės rinkliavos dydį.

Norime pažymėti, kad atliekant 2008 metų biudžeto vykdymo auditą, daug dėmesio buvo skirta pajamų dalies iš vietinių rinkliavų analizei. Buvo nustatytas nepakankamas vietinių rinkliavų už atitinkamų leidimų išdavimą teisinis reglamentavimas, nepakankama jų vidaus kontrolė, dėl to į Savivaldybės biudžetą buvo nevisiškai surenkamos vietinės rinkliavos. *Į pateiktas rekomendacijas neatsižvelgta, nepatvirtinti* leidimų įrengti laikinus kilnojamus įrenginius savivaldybės teritorijoje išdavimo nuostatai bei vietinės rinkliavos dydžiai už juos; *neperžiūrėti ir nepatikslinti* leidimų atlikti kasinėjimo darbus Savivaldybės viešojo naudojimo teritorijoje, atitverti ją ar jos dalį arba apriboti eismą joje išdavimo, leidimų įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimo, leidimų prekiauti ar teikti paslaugas Savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimo, leidimų organizuoti komercinius renginius Savivaldybei priklausančiose ar valdytojo teise valdomose viešojo naudojimosi teritorijose išdavimo, gyvūnų (šunų, kačių) registravimo ir laikymo daugiabučiuose namuose nuostatai; *nenustatytos* tipinių leidimų formos ir išduodamų leidimų registravimo tvarkos; *nenustatytos* papildomos vidaus kontrolės procedūros ir atsakingi asmenys kiekvienai vietinės rinkliavos rūšiai; *neužtikrintas* tinkamos vidaus kontrolės sistemos funkcionavimas Vietinių rinkliavų srityje; *neužtikrintas* informacijos viešumas apie Savivaldybės išduodamus leidimus, jų išdavimo tvarką ir vietinių rinkliavų dydžius bei jų mokėjimo periodiškumą. Todėl žymaus pokyčio pajamų, gautų iš vietinių rinkliavų 2009 metais, nėra.

Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 30 straipsnio 2 dalies 6 punkto nuostatomis, savivaldybės institucijų sprendimų projektus. Už Savivaldybės tarybos sprendimų projektų parengimą atsakinga Savivaldybės administracija.

13. 2009 metais atliktų finansinių auditų metu nustatyta, kad pajamos į Savivaldybės biudžetą surenkamos nevisiškai:

➤ Savivaldybėje nenustatyta socialinio būsto ir ūkinių pastatų, kuriuos administruoja seniūnijos, nuomos kaina, nesivadovauta teisės aktų nuostatomis. Todėl dalis seniūnijų 2009 metais pajamų už socialinio būsto nuomą neskaičiavo arba skaičiavo pagal tarifus, patvirtintus UAB „Pasvalio būtų ūkis“ (Pušaloto seniūnija).

➤ Sporto klubų nariai treniruojasi ir vykdo varžybas neatlygintinai naudodamiesi Pasvalio sporto mokyklos turima sporto baze (patalpomis, stadionais, aikštynais, sporto inventoriumi) ir komunaliniais patarnavimais (šildomos patalpos, apšvietimas, vanduo). Mokyklos patalpose kai kurie sporto klubai organizuoja varžybas, už kurias renka mokestį iš žiūrovų (bilietai), tačiau Mokykla už naudojamąsi patalpomis ir komunalinius patarnavimus pajamų negauna.

➤ Per 2009 metus administracijos direktoriaus įsakymais⁴ nurašyta 106,7 tūkst. Lt beviltiškų debetinių skolų.

14. Nuomos mokestį už valstybinę žemę nuo 2003 m. sausio 1 d. administruoja savivaldybės. Savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyrius vykdo nuomos mokesčio už valstybinę žemę mokėtojų registraciją, tikslina jų duomenis, skaičiuoja nuomos mokestį už valstybinę žemę fiziniams ir juridiniams asmenims, vykdo šio mokesčio sumokėjimo kontrolę. Savivaldybės administracijos Finansų skyriui pavesta tvarkyti nuomos mokesčio už valstybinę žemę banko išrašo duomenis, formuoti įskaitymus, grąžinimus (Finansų skyriaus veiklos nuostatų 9.18 punktas). Nuomos mokesčio už valstybinę žemę administravimo tvarka valstybiniu lygmeniu norminiais teisės aktais nėra reglamentuota. Savivaldybės taryba 2008 m. gruodžio 29 d. sprendimu Nr. T1-269 „Dėl nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius administravimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtino nuomos mokesčio už valstybinę žemę administravimo taisykles (toliau – Taisyklės).

Savivaldybės administracijos duomenų bazėje 2009 metais užregistruoti 2571 nuomos mokesčio už valstybinę žemę mokėtojai, iš jų 2382 fiziniai ir 189 juridiniai asmenys. *Nuomos mokesčio už valstybinę žemę už 2009 metus priskaičiuota 330,8 tūkst. Lt*: fiziniams asmenims – 174,8 tūkst. Lt; juridiniams asmenims – 156,0 tūkst. Lt. *Iki 2009 m. gruodžio 31 d. sumokėta 447,0 tūkst. Lt* (įskaitant 2003–2008 metų mokesčio nepriemoką).

⁴ 2009 m. balandžio 9 d. Nr. DV-255; 2009 m. rugpjūčio 18 d. Nr. DV-525; 2009 m. rugsėjo 16 d. Nr. DV-572; 2009 m. gruodžio 31 d. Nr. DV-822

Nuomos mokesčio už valstybinę žemę bendroji nepriemoka 2010 m. sausio 1 d. – **195,7 tūkst.**

Lt.

➤ Taisyklių 23 punkte numatyta, kad neapmokestinamuose sklypuose (daugiabučiuose namuose, daugiabučių namų bendrijose, biudžetinėse įstaigose ir t. t.) įsikūrusios pelno siekiančios įmonės privalo mokėti nuomos mokestį už valstybinę žemę. Duomenis Žemės ūkio skyriui teikia apie mokesčio mokėtojus bei sklypo adresą, plotą, vertę teikia Savivaldybės administracijos Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyrius.

Savivaldybės administracijos Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyrius duomenų apie mokesčio mokėtojus bei sklypo adresą, plotą, vertę Žemės ūkio skyriui neteikia nuo 2003 metų. Pateikti duomenys pasenę, daugelis subjektų veiklos minėtose įstaigose ir daugiabučiuose namuose nebevykdo, jų vietoje įsikūrę kiti subjektai. Dėl Teritorijų planavimo ir ūkio plėtros skyriaus neteikiamų duomenų neapskaičiuojamas nuomos mokestis už valstybinę žemę, negaunamos pajamos į Savivaldybės biudžetą.

➤ Taisyklių 34 punkte numatyta, kad mokesčių mokėtojų atranką mokestinei nepriemokai pripažinti beviltiška atlieka Žemės ūkio skyrius. Atliekant 2008 m. biudžeto vykdymo auditą, buvo konstatuota, kad nuomos mokesčio už valstybinę žemę skolininkų sąrašuose yra iš Juridinių asmenų registro išregistruotų, bankrutuojančių įmonių.

Žemės ūkio skyrius Beviltiškų skolų nurašymo nagrinėjimo komisijai pateikė tik septynių likviduotų ir išregistruotų mokesčių mokėtojų duomenis ir jų skola 5,8 tūkst. Lt buvo pripažinta beviltiška. Kitų bankrutavusių įmonių duomenys ir jų skolos už valstybinės žemės nuomą nepateiktos Beviltiškų skolų nurašymo nagrinėjimo komisijai ir nepripažintos beviltiškomis.

➤ Taisyklių 35, 41 punktų nuostatomis, nesumokėtų nuomos mokesčio už valstybinę žemę įmokų išieškojimui taikomas penkerių metų ieškinio senaties terminas.

Dalis fizinių ir juridinių asmenų nuomos mokesčio už valstybinę žemę nemoka nuo 2003 metų susidariusios didelės skolos. Dėl taikomo senaties termino Savivaldybė jau prarado nesumokėto nuomos mokesčio už valstybinę žemę išieškojimo teisę už 2003 – 2004 metus. Tai sudaro apie 18,0 tūkst. Lt.

➤ Taisyklių 29 punkte numatyta, kad, Savivaldybės administracija informuoja Panevėžio apskrities viršininko administracijos Žemės tvarkymo departamento Pasvalio rajono Žemėtvarkos skyrių (toliau – Žemėtvarkos skyrius) apie nuomininkus, vengiančius mokėti nuomos mokestį už išsinuomotą valstybinę žemę dėl nuomos sutarčių nutraukimo.

Savivaldybės administracija neinformavo Žemėtvarkos skyriaus apie nuomininkus, vengiančius mokėti nuomos mokestį už išsinuomotą valstybinę žemę dėl nuomos sutarčių nutraukimo.

➤ Savivaldybės tarybos 2008 m. gegužės 28 d. sprendimu Nr. T1-114 „Dėl žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifų, lengvatų ir mokėjimo terminų nustatymo 2008 metams“, nustatant žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifus, lengvatas ir mokėjimo terminus 2008 metams, 13.1.–13.2 punktais Žemės ūkio skyrius buvo įpareigotas apskaičiuoti bendrąją nepriemoką 2009 m. gegužės 1 d. ir priminimus skolininkams (fiziniams ir juridiniams asmenims), kurių skola viršija 5 litus, išsiųsti iki 2009 m. gegužės 31 d. Bendroji nepriemoka 2009 m. gegužės 1 d. sudarė 150,9 tūkst. Lt.

Žemės ūkio skyriaus duomenimis, 2009 m. gegužės 1 d. buvo 619 mokėtojų, kurių skola viršijo 5 Lt. Žemės ūkio skyrius per gegužės mėnesį išsiuntė 608 priminimus 143,4 tūkst. Lt sumai. 9 priminimai 7,5 tūkst. Lt sumai neišsiųsti, nes nežinoma adresatų gyvenamoji vieta, žemės nuomininkai yra mirę, juridiniai asmenys išregistruoti. Į Žemės ūkio skyrių buvo grąžintas 71 neįteiktas priminimas neradus adresato. Žemės ūkio skyrius nepateikė duomenų apie tai, kiek mokesčio mokėtojų gyvenamosios vietos duomenų patikslinta, kiek priminimų išsiųsta patikslintu adresu. **Kasmet pastebime ir akcentuojame apie priminimų dėl nežinomos adresatų gyvenamosios vietos neįteikimą.** Pasigendame konstruktyvaus bendradarbiavimo tarp Savivaldybės administracijos skyrių keičiantis turima informacija bei prieinamomis duomenų bazėmis.

➤ 2006 m. rugsėjo 12 d. Administracijos direktoriaus įsakymu Nr. DV-442 „Dėl žemės mokesčio ir valstybinės žemės nuomos mokesčio už žemės ūkio paskirties žemę lengvatų suteikimo fiziniams asmenims tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta tik lengvatų suteikimo **fiziniams asmenims** tvarka, kriterijai, terminai. *Mūsų nuomone, lengvatų suteikimo kriterijų nustatymas yra Tarybos kompetencija pagal Vietos savivaldos įstatymo⁵ 16 straipsnio 2 dalies 18 punkto nuostatas.*

➤ Pasvalio rajono savivaldybės taryba 2008 m. rugsėjo 30 d. sprendimu Nr. T1-208 „Dėl savivaldybės tarybos 2008 m. gegužės 28 d. sprendimo Nr. T1-114 „Dėl žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius tarifų, lengvatų ir mokėjimo terminų nustatymo 2008 metams“ pakeitimo“ įpareigojo Savivaldybės administraciją iki 2008 m. gruodžio 31 d. parengti programą dėl daugiabučių namų detaliųjų ir geodezinių planų parengimo.

Programa dėl daugiabučių namų detaliųjų ir geodezinių planų parengimo iki 2009 m. gruodžio 31 d. neparengta.

⁵ Žin., 2008, Nr. 113-4290.

15. Savivaldybėje nepatvirtinta žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę lengvatų suteikimo juridiniams asmenims tvarka ir nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų suteikimo fiziniams ir juridiniams asmenims tvarka.

16. *Neskiriamas pakankamas dėmesys nuomos mokesčio už valstybinę žemę apskaičiavimui, apskaičiuotų mokesčių išieškojimui, nerenkami duomenys apie išregistruotas (likviduotas), bankrutavusias įmones, neanalizuojama susidariusi nepriemoka, kuriai suėjęs senaties terminas, nenurašomos beviltiškos skolos, nedaromi patikslinimai žemės nuomotojų registre. Nepakankamai išnaudotos Savivaldybės galimybės administruojant nuomos mokesť už valstybinę žemę ir išieškant nesumokėtas mokesčio sumas, dėl to negaunamos lėšos į Savivaldybės biudžetą.*

17. *Manome, kad nepakankamas dėmesys skiriamas bendradarbiavimui su valstybės įstaigomis ir institucijomis administruojančiomis mokesčius ir įmokas, patenkančius į Savivaldybės biudžetą. Neskatinamas šių institucijų atskaitingumas Savivaldybės tarybai, neanalizuojamos Savivaldybės biudžeto pajamų nesurinkimo priežastys, neužtikrinamas keitimasis informacija.*

Administracijos direktoriaus rezervas

18. Biudžeto sandaros įstatymo 25 straipsnio 2 dalimi nustatyta, kad Administracijos direktoriaus rezervo (toliau – Rezervas) lėšos naudojamos tik toms reikmėms, kurių negalima numatyti sudarant ir tvirtinant Savivaldybės biudžetą. Šios lėšos naudojamos ekstremalių situacijų padariniams likviduoti ir kitoms reikmėms pagal savivaldybių tarybų nustatytas taisykles. Savivaldybės tarybos 2008 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. T1-30 patvirtintos Savivaldybės administracijos direktoriaus rezervo lėšų naudojimo taisyklės išplečia Rezervo lėšų panaudojimo ribas.

Taisyklėse neįtvirtinta Biudžeto sandaros įstatymo 25 straipsnio 2 dalies principinė nuostata – Rezervo lėšos naudojamos tik toms reikmėms, kurių negalima numatyti sudarant ir tvirtinant Savivaldybės biudžetą.

Taisyklių 5.5 punkte numatyta, kad Rezervo lėšos gali būti naudojamos *transporto išlaidoms pagal visuomeninių ir religinių organizacijų prašymus*. Savivaldybės taryba yra patvirtinusi Bendruomenių iniciatyvų skatinimo programą (kodas 05), kurios uždaviniai yra tradicinių religinių bendruomenių, nevyriausybinių organizacijų, vaikų ir jaunimo visuomeninių organizacijų ir kitų programų finansavimas. Visuomeninėms ir religinėms organizacijoms sudaryta išskirtinė galimybė gauti paramą iš dviejų Savivaldybės biudžeto lėšų šaltinių – Bendruomenių iniciatyvų skatinimo programos ir Administracijos direktoriaus rezervo. Sudarant galimybę tam pačiam subjektui gauti Savivaldybės biudžeto lėšų einamosioms išlaidoms dengti, vykdomoms programoms papildomai finansuoti iš kelių šaltinių, neskatina naudoti lėšas kuo ekonomiškiau, racionaliau ir efektyviau.

Taisyklių 5.6 punktu numatyta galimybė skirti Rezervo lėšas Savivaldybės biudžetinėms įstaigoms išaugus jų atskirų rūšių išlaidoms dėl objektyvių priežasčių. Manytume, kad biudžetinių įstaigų finansavimas Rezervo lėšomis yra ydingas, nes lėšos bus naudojamos vykdomų programų įgyvendinimui, o Rezervo lėšos pervedamos „viena eilute“ (ne pagal visus išlaidų ekonominės ir funkcinės klasifikacijos kodus) neparodys tikrosios biudžeto asignavimų paskirties.

2009 metais Rezervo lėšos buvo skiriamos tokiems poreikiams, kuriems buvo galimybė lėšas skirti iš Bendruomenių iniciatyvų skatinimo programos (Deglėnų, Norgėlų bendruomenės, Panevėžio apskrities vyriausiasis policijos komisariatas).

Biudžeto asignavimai

19. 2009 metais, lyginant su 2008 metais, Savivaldybės biudžeto išlaidos sumažėjo 1435,8 tūkst. Lt (1,9 proc.). Jos mažėjo visoms funkcijoms, išskyrus švietimą ir socialinę apsaugą. Švietimui išlaidos padidėjo 12,7 proc., socialinei apsaugai – 27,8 proc. Atskirų išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnių išlaidos padidėjo: darbo užmokesčio – 3379,3 tūkst. Lt; socialinio draudimo įnašams – 1213,0 tūkst. Lt; socialinėms išmokoms – 2202,9 tūkst. Lt; šildymui – 418,1 tūkst. Lt; paskolų grąžinimui – 562,6 tūkst. Lt; palūkanoms – 252,5 tūkst. Lt. Išlaidos darbo užmokesčiui 2009 metais padidėjo švietimui – 17,7 proc., socialinei apsaugai – 6,3 proc., kultūros ir poilsio organizavimo srityse – 0,9 proc.

20. Biudžeto asignavimų valdytojai įstatymų nustatyta tvarka atsako už programų vykdymą, programų sąmatų sudarymą ir vykdymą neviršijant patvirtintų asignavimų sumų, už paskirtų asignavimų efektyvų, atitinkantį programoje nustatytus tikslus ir rezultatyvų naudojimą⁶.

➤ Pasvalio Petro Vileišio gimnazijoje:

– yra trys direktoriaus pavaduotojai ugdymui, tačiau nei vieno pavaduotojo ugdymui pareigybės aprašyme nenurodyta funkcija – pavaduoti direktorių jo laikinai nesant. Direktorius, pavesdamas pavaduotojui ugdymui laikinai jį pavaduoti (išvykus į komandiruotę), skiria papildomą darbo užmokestį už pavadavimą;

– dėl neteisingai nustatyto tarnybinio atlyginimo koeficiento, raštinės vedėjai per 2009 metus neteisėtai priskaičiuota apie 1,2 tūkst. Lt tarnybinio atlyginimo su valstybinio socialinio draudimo įmokomis (skaičiuojant nuo maksimalios koeficientų intervalo ribos);

– direktoriaus pavaduotojui ugdymui, direktoriaus įsakymu komandiruotam į Panevėžio Juozo Miltinio vidurinę mokyklą atlikti *apmokamo* mokyklos akreditacijos eksperto darbo, už Gimnazijoje nedirbtą laiką nepagrįstai išmokėta 1493,64 Lt darbo užmokesčio. Nuo šios sumos priskaičiuota ir sumokėta 463,02 Lt valstybinio socialinio draudimo įmokų. Įstaigai padaryta 1956,66 Lt turtinė žala;

⁶ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 7 straipsnio 1 punktas.

– direktoriaus pavaduotojas ugdymui 2009 metais trylika darbo dienų dirbo *apmokamą* Mokyklų vadovų atestacijos komisijos eksperto darbą kitose rajono mokyklose. Nėra Gimnazijos direktoriaus įsakymų dėl pavaduotojo išleidimo dirbti kitose rajono mokymo įstaigose. Apie tai, kad minėtomis dienomis nustatytu darbo metu direktoriaus pavaduotojas ugdymui Gimnazijoje nedirbo, darbo laiko apskaitos žiniaraščiuose nepažymėta. Jam buvo mokamas atlyginimas iš mokinio krepšelio lėšų už darbą ekspertu Mokyklų vadovų atestacijos komisijoje ir pagrindinėje jo darbovietėje – Gimnazijoje, kur tuo metu faktiškai nedirbo.

Direktoriaus pavaduotojui ugdymui už Gimnazijoje nedirbtą laiką nepagrįstai priskaičiuota 3299,64 Lt darbo užmokesčio. Nuo šios sumos priskaičiuota ir sumokėta 1022,87 Lt valstybinio socialinio draudimo įmokų. Įstaigai padaryta 4322,51 Lt turtinė žala.

Kadangi darbuotojų neatvykimas į darbą Gimnazijoje nėra tinkamai įforminamas vidaus tvarkomaisiais dokumentais, nežymimas darbo laiko apskaitos žiniaraščiuose, todėl mes negalime pagrįstai teigti, kad Gimnazijoje nėra daugiau tokių faktų, kai darbuotojams už faktiškai nedirbtą laiką buvo mokamas darbo užmokestis;

– Gimnazijos direktorius neatsižvelgė į sunkią Savivaldybės finansinę padėtį ir savo įsakymais skyrė darbuotojams priedus, priemokas, priėmė darbuotojus kitų darbuotojų pavadavimui ne tik laikino nedarbingumo, bet ir kasmetinių atostogų laikotarpiu, už tai skirdamas iki 100 proc. pavaduojamojo darbuotojo darbo užmokesčio. Per 2009 metus priskaičiuota 10,5 tūkst. Lt priedų, priemokų, pavadavimų iš Mokyklos aplinkai skirtų lėšų.

Atkreipiame dėmesį, kad Gimnazijos direktorius mums raštu paaiškino, kad „priedai buvo mokami ne iš lėšų, sutaupytų dėl darbuotojų ligos ar laisvų etatų, o ***iš suplanuotų didesnių asignavimų***, būsimų ketvirčių sąskaita;

– neteisėtai apmokėta darbuotojai pagal pateiktus jai asmeniškai išduotus dokumentus 200 Lt kvalifikacijos kėlimo išlaidų. Gimnazijai padaryta 200 Lt turtinė žala;

– transportas naudojamas neskaidriai, neekonomiškai. Nustatyta atvejų, kai transportu Gimnazijos darbuotojai naudojosi ligos, kasmetinių atostogų metu, ne visi Gimnazijos transporto išvykimo už rajono ribų atvejai įforminti direktoriaus įsakymais ar kitais dokumentais, todėl mes negalėjome nustatyti ir įvertinti transporto naudojimo tikslingumo ir pasisakyti dėl išlaidų degalams nurašymo teisėtumo ir pagrįstumo;

– apie šaukiamus tėvų susirinkimus skelbia rajoniniame laikraštyje „Darbas“. Per 2009 metus už skelbimus UAB „Pasvalio laikraštis“ sumokėta 0,6 tūkst. Lt. Kadangi minėtos informacijos vartotojų ratas yra apibrėžtas ir aiškus, manome, kad yra efektyvesnių ir ekonomiškai naudingesnių būdų informuoti tėvus apie tėvų susirinkimus.

➤ Pasvalio sporto mokykla 6,5 tūkst. Lt darbo užmokesčiui skirtų asignavimų panaudojo išeitinių išmokų išmokėjimui.

➤ Pasvalio Lėvens pagrindinėje mokykloje:

– Savivaldybės biudžeto asignavimai naudojami netaupiai ir ne jos vykdomų programų nustatytiems tikslams, nes iš Pasvalio miesto į Kiemelių skyriaus priešmokyklinio ugdymo grupę pagal Mokyklos direktorius 2009 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. 14-V (pakeitimas 2009 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. 29-V) patvirtintus Mokinių pavežėjimo mokykliniu mikroautobusu maršrutus ir grafikus bei važinėjančių mokinių sąrašus, nemokamai vežioja tris vaikus. Mokyklos funkcija – moksleivių, gyvenančių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintinis pavežėjimas į mokyklas ir į namus;

– negalėjome pasisakyti dėl transporto naudojimo efektyvumo, išlaidų degalams teisėtumo bei pagrįstumo, nes ne visi Mokyklos mikroautobuso išvykimo už rajono ribų atvejai įforminti direktoriaus įsakymais ar kitais dokumentais;

– išmokėjus mokytojai vidutinį darbo užmokestį už kasmetines atostogas laikotarpiu, kai jai buvo mokama ligos pašalpa, ir neperskaičiavus atostoginių už perkeltas kasmetinių atostogų dienas, padaryta įstaigai 1802,61 Lt (įskaitant 426,36 Lt socialinio draudimo įmokų) turtinė žala.

➤ Darželyje-mokykloje „Linelis“:

– direktorius neatsižvelgė į sunkią Savivaldybės finansinę padėtį ir įsakymais skyrė darbuotojams priedus, priemokas už pavadavimus laikino nedarbingumo laikotarpiu nuo 14 iki 85 procentų dydžio pavaduojamojo darbuotojo darbo užmokesčio. Per 2009 metus priskaičiuota 18,3 tūkst. Lt priedų, priemokų, pavadavimų iš Darželio-mokyklos aplinkai skirtų lėšų. Kai kuriuose direktoriaus įsakymuose dėl priemokų mokėjimo darbuotojams nenurodyta už kokius konkrečiai papildomus darbus skiriamos priemokos. Darbuotojai papildomus darbus, už kuriuos skirtos priemokos, atliko savo pagrindinio darbo metu.

– Darželis-mokykla yra išsidėstęs per du pastatus (Narteikiuose ir Joniškėlio mieste). Abiejų pastatų išlaikymui ir aptarnavimui reikalingi finansiniai ir darbo ištekliai. Šiems pastatams aptarnauti įstaigoje dirba kiemsargis (0,5 etato), valytojos (1,5 etato), pagalbinis pastatų aptarnavimo specialistas (0,5 etato), teritorijos priežiūros darbininkas (0,5 etato), sargas (1 etatas). Darželyje-mokykloje veikia dvi valgyklos, kurioms patvirtinta 1 vyr. virėjos ir 2,75 virėjų etatai (dirba 4 žmonės) bei 2 ūkvedžių etatai (dirba 2 žmonės). Kadangi Savivaldybėje nėra patvirtintų švietimo įstaigų etatų normatyvų, negalime pagrįstai pasisakyti apie Savivaldybės biudžeto lėšų taupų ir racionalų panaudojimą.

– vykdoma *nemokamo* darželinukų pavežėjimo į darželį ir į namus funkcija, kuri nenumatyta ne tik įstaigos veiklos nuostatuose, bet ir Vietos savivaldos įstatyme. Pažeidžiamos Biudžeto

sandaros ir Vietos savivaldos įstatymų nuostatos, Savivaldybės biudžeto asignavimai naudojami ne Darželio-mokyklos „Linelis“ vykdomų programų nustatytiems tikslams.

Darželio-mokyklos veiklos nuostatuose nenumatyta ir kita jų vykdoma funkcija – bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių, gyvenviečių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintinis pavežėjimas į mokyklas ir į namus.

➤ Kai kurie asignavimų valdytojai Savivaldybės biudžeto asignavimus naudojimo ne pagal programų sąmatose numatytą ekonominę paskirtį ir netinkamai apskaitę patirtas išlaidas pagal išlaidų funkcinę priklausomybę ir ekonominės klasifikacijos straipsnius (Narteikių darželis-mokykla „Linelis“, Pasvalio apylinkių seniūnija, Pasvalio Lėvens pagrindinė mokykla, Pasvalio Svalios pagrindinė mokykla, Pasvalio Petro Vileišio gimnazija, Pasvalio sporto mokykla).

21. Atlikus asignavimų valdytojų Finansų skyriui pateiktų Biudžeto sąmatų įvykdymo 2010 m. sausio 1 d. apyskaitų (forma Nr. 2) auditą nustatyta klaidų:

– Ustukių pagrindinės mokyklos šildymo faktinės išlaidos sumažintos 1,6 tūkst. Lt, ta pačia suma padidintos kitų prekių faktinės išlaidos;

– Pasvalio sporto mokyklos šildymo faktinės išlaidos sumažintos 1,0 tūkst. Lt, ta pačia suma padidintos kitų paslaugų faktinės išlaidos;

– Lopšelio-darželio „Eglutė“ 0,3 tūkst. Lt kasinių išlaidų, sumokėtų už elektros energiją, apskaityta kitų prekių išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnyje.

22. Pasvalio sporto mokykla, apskaitydama Administracijos direktoriaus 2009 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. DV-822 nurašytas beviltiškas skolas, nesivadovavo buhalterinės apskaitos principais ir taisyklėmis, dėl to neteisingi Išlaidų sąmatų vykdymo 2010 m. sausio 1 d. balanso (forma Nr. 1) 88 eilutės ir Pažymos dėl lėšų sąskaitoje 230 „Finansavimas iš biudžeto“ 2 ir 4 eilučių duomenys.

23. Iš mokymui patvirtintų asignavimų tarpusavyje suderintas sumas perveda atitinkamos savivaldybės viena kitai – kai mokiniai pereina iš vienos savivaldybės finansuojamos mokyklos į kitos savivaldybės finansuojamą mokyklą, per mėnesį, bet ne vėliau kaip iki liepos 1 dienos (vienų mokslo metų pabaiga) ir ne vėliau kaip iki gruodžio 1 dienos (kiti mokslo metai)⁷.

Savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyriaus pateiktais duomenimis, 2009 metais iš Pasvalio išvyko 20 mokinių, o atvyko 33. Tačiau šie duomenys nėra tikslūs, nes pagal skolų suderinimo aktus kai kurių rajonų savivaldybių pateikti ir suderinti duomenys skiriasi.

Su kitų rajonų savivaldybėmis suderinta tik dalis įsiskolinimų. Įsiskolinimai, kai mokiniai pereina iš vienos savivaldybės finansuojamos mokyklos į kitos savivaldybės finansuojamą mokyklą, Savivaldybės administracijos Finansų skyriuje neapskaitomi. Dėl paminėtų priežasčių

⁷ Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalis (Žin. 2008, Nr. 149-6020)

negalime pasisakyti dėl Savivaldybės biudžeto finansinių įsipareigojimų kitiems rajonams ir kitų rajonų finansinių įsipareigojimų Savivaldybės biudžetui.

2009 metais Savivaldybė iš kitų savivaldybių gavo 10,6 tūkst. Lt, pervedė 6,2 tūkst. Lt mokinio krepšelio lėšų.

Nepanaudoti biudžeto asignavimai

24. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 32 straipsnio 1 dalis įpareigoja metų pabaigoje likusius nepanaudotus biudžeto asignavimus iki sausio 10 d. grąžinti į biudžetą.

Pasvalio sporto mokykla, kaip asignavimų valdytojas, ne tik neužtikrino, kad Pasvalio moterų rankinio sporto klubas „Svalia“ 2009 metais likusius nepanaudotus 0,98 tūkst. Lt grąžintų į biudžetą, bet pati 2009 m. gruodžio mėnesį šiam sporto klubui už nesuteiktas autobuso paslaugas išrašė išankstinę sąskaitą faktūrą.

25. Metų pabaigoje likusios nepanaudotos tikslinės paskirties lėšos, nustatytos savivaldybių biudžetams priimant atitinkamų metų Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą, lėšos, kurios per metus buvo paskirtos savivaldybių biudžetams pagal atskirus įstatymus ar Vyriausybės nutarimus arba panaudotos ne pagal tikslinę paskirtį, iki kitų metų 10 dienos grąžinamos į valstybės biudžetą⁸.

Finansų skyrius į Valstybės išdą grąžino 42,5 tūkst. Lt 2009 metais nepanaudotų tikslinės paskirties lėšų: 31,8 tūkst. Lt lėšų socialinėms išmokoms ir kompensacijoms skaičiuoti ir mokėti ir 10,7 tūkst. Lt mokinio krepšelio lėšų.

Atkreipiame dėmesį, kad, į Valstybės biudžetą grąžintus 10,7 tūkst. Lt nepanaudotos specialiosios tikslinės dotacijos mokinio krepšeliui finansuoti Lietuvos Respublikos 2009 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas leido Savivaldybei panaudoti mokymo reikmių įsiskolinimams dengti.

Skoliniai įsipareigojimai

26. Pasvalio rajono savivaldybės Savivaldybių skolinimosi įsipareigojimų ir suteiktų garantijų bei paskolų 2010 m. sausio 1 d. ataskaitos (forma Nr. 3-sav.-metinė) duomenys atitinka Savivaldybės faktinius skolinių įsipareigojimų duomenis. Savivaldybės paskolų likutis 2010 m. sausio 1 d. buvo 8790,3 tūkst. Lt, iš jų 850,0 tūkst. Lt – trumpalaikės paskolos. Paskolų likutis 2009 m. sausio 1 d. – 8985,7 tūkst. Lt, visos paskolos ilgalaikės. Per 2009 metus grąžinta 1045,4 tūkst. Lt paskolų ir pasirašyta viena kreditavimo sutartis su AB SEB banku dėl 1000 tūkst. Lt trumpalaikės kredito linijos atidarymo. Kredito linijos kredito grąžinimo terminas – 2009 m. gruodžio 31 d.

⁸ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 32 straipsnio 3 dalis.

27. Pažeisdamą Biudžeto sandaros įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir sutartinius įsipareigojimus su AB SEB banku, Savivaldybė 2009 metų pabaigoje negrąžino 850,0 tūkst. Lt trumpalaikės paskolos.

28. Savivaldybės kreditinės skolos auga. Bendras Savivaldybės *kreditinis įsiskolinimas* – 13738,8 tūkst. Lt (iš jų 8790,3 tūkst. Lt Savivaldybės paskolos). Lyginant su kreditiniu įsiskolinimu 2009 metų pradžia, jis padidėjo 217,1 tūkst. Lt. Asignavimų valdytojų *biudžeto lėšų kreditinis įsiskolinimas* sudarė 2013,4 tūkst. Lt, arba 329,1 tūkst. Lt didesnis negu 2009 metų pradžioje. Be to, 2009 metų pabaigoje liko negrąžinta 850,0 tūkst. Lt trumpalaikė paskola. 31,7 proc. kreditinių skolų (638,6 tūkst. Lt) sudarė Savivaldybės biudžetinių įstaigų įsiskolinimas tiekėjams už prekes ir paslaugas (iš jų – 333,4 tūkst. Lt – skolos šilumos tiekėjams), 15,3 proc. sudarė skolos, susijusios su darbo santykiais (52,9 tūkst. Lt – darbo užmokestis ir 255,9 tūkst. Lt – socialinio draudimo įmokos), 24,3 proc. – socialinės išmokos (489,3 tūkst. Lt), 13,5 proc. – materialiojo ir nematerialiojo turto kūrimo išlaidos (271,8 tūkst. Lt).

Biudžeto kreditinės skolos, trunkančios ilgiau kaip 45 dienas, sudarė 84,9 tūkst. Lt.

29. Ne visos įstaigos prie ketvirčių ar metinės finansinės atskaitomybės pateiktuose Paaškinamuosiuose raštuose paaškinio debitorinio ir kreditorinio įsiskolinimo pagal išlaidų ekonominės klasifikacijos straipsnius, palyginti su metų pradžia, padidėjimo priežastis ir nenumatyti įsiskolinimo mažinimo terminai, o esant kreditoriniam įsiskolinimui, ilgesniam kaip 10 ir 45 dienos, nepaaškintos šio įsiskolinimo susidarymo priežastys ir nenumatyti jo padengimo terminai.

30. 2010 m. sausio 1 d. bendras *debitinis įsiskolinimas* Savivaldybei – 674,8 tūkst. Lt, arba 160,4 tūkst. Lt mažesnis negu 2009 metų pradžioje. *Debitinis įsiskolinimas biudžetui* – 241,9 tūkst. Lt, arba 8,2 tūkst. Lt mažesnis, negu 2009 m. sausio 1 d.

Per 2009 metus Administracijos direktoriaus įsakymais⁹ nurašyta 106,7 tūkst. Lt beviltiškų debetinių skolų.

Auditų pas asignavimų valdytojus metu nustatyta atvejų, kai neteisingai registruojamos veiklos pajamos, nesuderintos ir neinventorizuotos skolos, neteisingai apskaityti ir finansinėje atskaitomybėje parodyti įsiskolinimai. Dėl to kai kurių asignavimų valdytojų Debetinio ir kreditorinio įsiskolinimo 2009 m. gruodžio 31 d. ataskaitų (forma Nr. 6) duomenys nėra tikslūs.

⁹ 2009 m. balandžio 9 d. Nr. DV-255; 2009 m. rugpjūčio 18 d. Nr. DV-525; 2009 m. rugsėjo 16 d. Nr. DV-572; 2009 m. gruodžio 31 d. Nr. DV-822

PASIŪLYMAI

1. Vadovaujantis Biudžeto sandaros įstatymo 26 straipsnio 2 dalies ir Vietos savivaldos įstatymo¹⁰ 51 straipsnio 4 dalies reikalavimais, didinti biudžeto proceso viešumą ir skaidrumą.

2. Siekiant tinkamai organizuoti ir įgyvendinti strateginį planavimą, nustatyti strateginio valdymo organizacinę struktūrą, reglamentuoti strateginio veiklos plano rengimo, vykdymo, stebėsenos, kontrolės ir rezultatų vertinimo procesą, patvirtinti strateginius tikslus (prioritetus) ir rodiklius (vertinimo kriterijus) atskiroms veiklos sritims stebėti, pasiektiems rodikliams vertinti. Turi būti aiškiai nustatyti ir stebimi ryšiai tarp ilgalaikio Pasvalio rajono plėtros strateginio plano, Savivaldybės tarybos tvirtinamų prioritetų bei įstaigų strateginių veiklos planų.

3. Patvirtinti Leidimų įrengti laikinus kilnojamus įrenginius Savivaldybės teritorijoje išdavimo nuostatus bei vietinės rinkliavos dydžius už juos.

4. Peržiūrėti ir patikslinti Leidimų atlikti kasinėjimo darbus Savivaldybės viešojo naudojimo teritorijoje, atitverti ją ar jos dalį arba apriboti eismą joje išdavimo, Leidimų įrengti išorinę reklamą Savivaldybės teritorijoje išdavimo, Leidimų prekiauti ar teikti paslaugas Savivaldybės tarybos nustatytose viešosiose vietose išdavimo, Leidimų organizuoti komercinius renginius Savivaldybei priklausančiose ar valdytojo teise valdomose viešojo naudojimosi teritorijose išdavimo, Gyvūnų (šunų, kačių) registravimo ir laikymo daugiabučiuose namuose nuostatus. Sugriežtinti rinkliavų administravimo kontrolę.

5. Patvirtinti nekilnojamojo turto mokesčio, žemės mokesčio ir nuomos mokesčio už valstybinę žemę lengvatų suteikimo tvarką fiziniams ir juridiniams asmenims.

6. Skatinti glaudesnę bendradarbiavimą su valstybės įstaigomis ir institucijomis administruojančiomis mokesčius ir įmokas, patenkančius į Savivaldybės biudžetą; skatinti šių institucijų atskaitingumą Savivaldybės tarybai, prašyti paaiškinti mokesčių nesurinkimo priežastis, užtikrinti keitimąsi informacija. Bendradarbiauti tarp Savivaldybės administracijos skyrių keičiantis turima informacija bei prieinamomis duomenų bazėmis.

7. Sugriežtinti nuomos mokesčio už valstybinę žemę administravimo kontrolę.

8. Sustiprinti vidaus kontrolę:

- finansinės atskaitomybės ataskaitų sudarymo srityje;
- biudžetinėms įstaigoms skirtų asignavimų panaudojimo srityje;
- skolinių įsipareigojimų srityje.

9. Didesnę dėmesį skirti vidaus kontrolės patikimumo analizei ir užtikrinti aukščiausio lygio vidaus kontrolės procedūrų veiksmingumą bei nuoseklų veikimą.

¹⁰ Žin., 2008, Nr. 113-4290.

10. Patvirtinti įkainius sporto klubams už naudojimąsi Pasvalio sporto mokyklos baze bei komunaliniais patarnavimais treniruočių, varžybų metu.

Savivaldybės kontrolierė

Rima Juodokienė

P R I E D A I**1 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2009 metų biudžeto pajamų plano įvykdymas**

Eil. Nr.	Pajamos	2008 metų pajamų įvykdym as (tūkst. Lt)	2009 metų patikslint as pajamų planas (tūkst. Lt)	2009 metų pajamų įvykdymas (tūkst. Lt)	Pajam ų įvykdy mo struktū ra (%)	2009 metų pajamų plano įvykdymas		Pajamų plano palyginimas su 2008 metais	
						proc.	tūkst. Lt (+,-)	proc.	tūkst. Lt (+,-)
1	Mokesčiai (2+3+4+5+6+7+8+9+10)	36489,1	34646,6	31014,5	40,7	89,5	-3632,1	85,0	-5474,6
2	Gyventojų pajamų mokestis (gautas iš VMI)	15708,9	12919,0	13047,7	17,1	101,0	128,7	83,1	-2661,2
3	Gyventojų pajamų mokestis savivaldybių išlaidų struktūros skirtumams išlyginti	11599,0	11720,0	9135,0	12,0	77,9	-2585,0	78,8	-2464,0
4	Gyventojų pajamų mokestis savivaldybių pajamoms iš gyventojų pajamų mokesčio išlyginti	7437,0	7731,0	6115,0	8,0	79,1	-1616,0	82,2	-1322,0
5	Žemės mokestis	1330,5	1300,0	1424,3	1,9	109,6	124,3	107,0	93,8
6	Paveldimo turto mokestis	27,2	40,0	49,5	0,1	123,8	9,5	182,0	22,3
7	Nekilnojamojo turto mokestis	136,0	680,0	1004,7	1,3	147,8	324,7	738,8	868,7
8	Mokestis už aplinkos teršimą	125,2	106,6	114,0	0,1	106,9	7,4	91,1	-11,2
9	Valstybės rinkliavos	116,9	140,0	115,0	0,2	82,1	-25,0	98,4	-1,9
10	Vietinės rinkliavos	8,4	10,0	9,3	0,0	93,0	-0,7	110,7	0,9
11	Dotacijos (12+15+16+17+18)	37524,3	39892,1	39846,7	52,3	99,9	-45,4	106,2	2322,4
12	Speciali tikslinė dotacija (13+14)	29057,8	34797,9	34783,7	45,6	100,0	-14,2	119,7	5725,9
13	Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti	8525,8	9022,9	9022,6	11,8	100,0	-0,3	105,8	496,8
14	Mokinio krepšeliui finansuoti	20532,0	25775,0	25761,1	33,8	99,9	-13,9	125,5	5229,1
15	Bendrosios dotacijos kompensacija	174,0						0,0	-174,0
16	Kita tikslinė dotacija	713,5	1321,2	1289,7	1,7	97,6	-31,5	180,8	576,2
17	Mokinio krepšeliui finansuoti	112,0						0,0	-112,0
18	Valstybės investicijų programoje numatytiems projektams finansuoti	7467,0	3773,0	3773,3	5,0	100,0	0,3	50,5	-3693,7
19	Kitos pajamos (20+21+22+23+24+25+26 +27)	3171,8	3628,1	3192,9	4,2	88,0	-435,2	100,7	21,1
20	Nuomos mokestis už valstybinę žemę ir valstybinius vidaus vandenų telkinius	595,4	530,0	448,1	0,6	84,5	-81,9	75,3	-147,3
21	Mokesčiai už valstybinius gamtos išteklius	32,6	30,0	52,7	0,1	175,7	22,7	161,7	20,1
22	Mokestis už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise			0,1	0,0		0,1		0,1

23	Pajamos už atsitiktines paslaugas	1208,3	1234,5	1020,5	1,3	82,7	-214,0	84,5	-187,8
24	Įmokos už išlaikymą švietimo, socialinės apsaugos ir kitose įstaigose	787,0	1004,6	919,3	1,2	91,5	-85,3	116,8	132,3
25	Kitos pajamos	35,2	53,0	58,0	0,1	109,4	5,0	164,8	22,8
26	Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	513,3	500,0	418,2	0,5	83,6	-81,8	81,5	-95,1
27	Kitos neišvardytos pajamos		276,0	276,0	0,4	100,0	0,0		276,0
28	Sandoriai dėl materialiojo ir nematerialiojo turto bei finansinių įsipareigojimų prisiėmimas (29+30+31)	215,8	150,0	66,0	0,1	44,0	-84,0	30,6	-149,8
29	Žemė ir žemės gelmių išteklių realizavimo pajamos	196,0	150,0	19,2	0,0	12,8	-130,8	9,8	-176,8
30	Kitas ilgalaikis materialusis turtas	19,8		46,1	0,1		46,1	232,8	26,3
31	Atsargų realizavimo pajamos			0,7	0,0		0,7		0,7
32	Iš kitų savivaldybių gautos mokinio krepšelio lėšos	1,0	10,6	10,6	0,0	100,0	0,0	1060,0	9,6
33	Visi mokesčiai, dotacijos, pajamos ir sandoriai (1+11+19+28+32)	77402,0	78327,4	74130,7	97,3	94,6	-4196,7	95,8	-3271,3
34	Praėjusio ketvirčio lėšų likučiai nukreipti sekančio ketvirčio išlaidoms dengti	1045,3	2072,9	2072,9	2,7	100,0	0,0	198,3	1027,6
35	Iš viso įplaukų (33+34)	78447,3	80400,3	76203,6	100,0	94,8	-4196,7	97,1	-2243,7

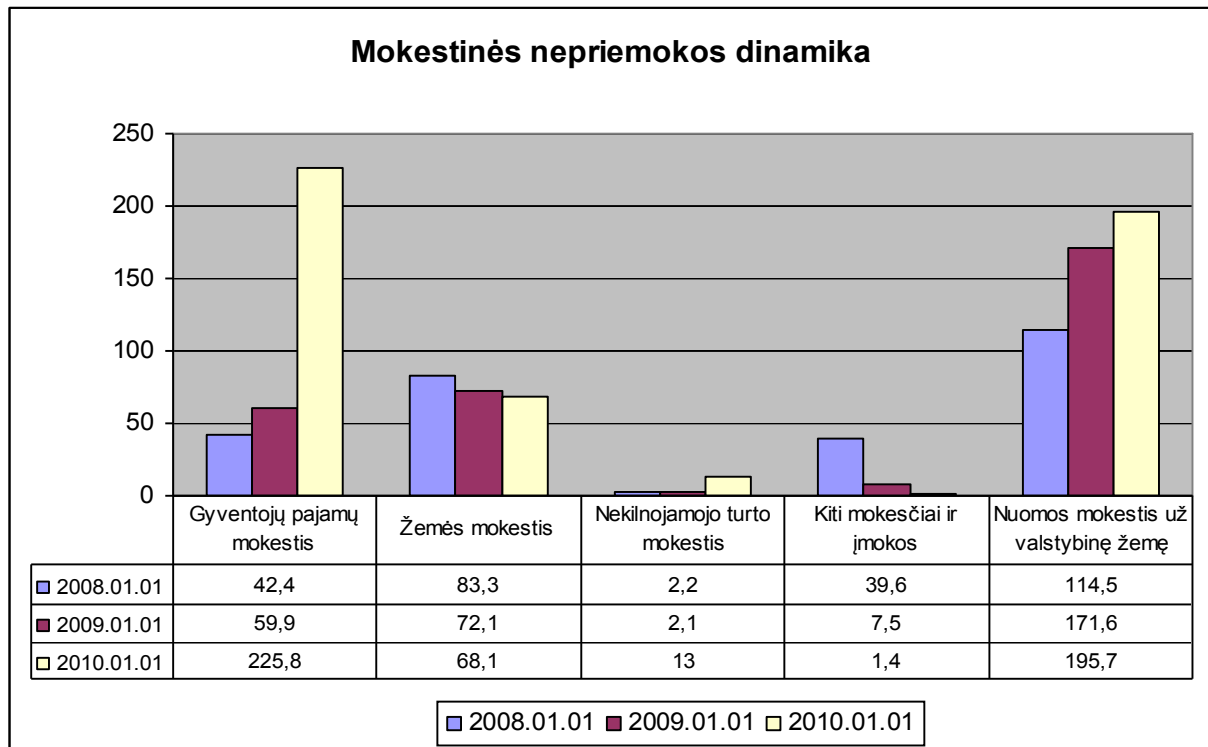
2 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2007–2009 metų biudžeto išlaidų struktūra pagal funkcinę klasifikaciją

Išlaidų kodas	Išlaidų straipsniai	2007 m.		2008 m.		2009 m.		2009 m. rodiklių palyginimas su 2008 m.	
		tūkst. Lt	lygin. svoris	tūkst. Lt	lygin. svoris	tūkst. Lt	lygin. svoris	tūkst. Lt	%
1.	Bendros valstybės paslaugos	8752,1	13,6	10205,8	13,3	7611,3	10,1	-2594,5	-25,4
2.	Gynyba	78,9	0,1	105,9	0,1	90,9	0,1	-15,0	-14,2
3.	Viešojo tvarka ir visuomenės apsauga	1041,9	1,6	1363,6	1,8	1136,7	1,5	-226,9	-16,6
4.	Ekonomika	3520,7	5,4	4416,1	5,8	3313,5	4,5	-1102,6	-25,0
5.	Aplinkos apsauga	173,8	0,2	349,8	0,5	280,5	0,4	-69,3	-19,8
6.	Būstas ir komunalinis ūkis	4008,9	6,2	4829,7	6,3	3707,4	4,9	-1122,3	-23,2
7.	Sveikatos apsauga	3625,0	5,6	2005,8	2,6	1162,1	1,5	-843,7	-42,1
8.	Poilsis, kultūra, religija	6026,8	9,4	10065,2	13,1	7866,1	10,5	-2199,1	-21,8
9.	Švietimas	30719,6	47,9	35271,3	46,0	39768,2	52,8	+4496,9	12,7
10.	Socialinė apsauga	6213,3	10,0	8070,0	10,5	10310,7	13,7	+2240,7	27,8
Iš viso		64161,0	100,0	76683,2	100,0	75247,4	100,0	-1435,8	-1,9

3 lentelė. Pasvalio rajono savivaldybės 2008 – 2009 metų biudžeto išlaidų analizė pagal jų ekonominę klasifikaciją

Išlaidų straipsniai	2007 m.		2008 m.		2009 m.		2009 m. rodiklių palyginimas su 2008 m.	
	tūkst. Lt	lygin. svoris	tūkst. Lt	lygin. svoris	tūkst. Lt	lygin. svoris	tūkst. Lt	%
Darbo užmokestis	26986,0	42,1	32649,6	42,6	36028,9	47,9	+3379,3	10,3
Įnašai socialiniam draudimui	8345,1	13,0	10020,5	13,1	11233,5	14,9	+1213,0	12,1
Mityba	575,8	0,9	644,9	0,8	606,3	0,8	-38,6	-6,0
Medikamentai	5,2	0,0	3,9	0,0	3,8	0,0	-0,1	0,0
Šildymas	1389,2	2,2	2184,4	2,8	2602,5	3,5	+418,1	19,1
Elektros energija	1242,9	1,9	1439,7	1,9	1199,6	1,6	-240,1	-16,7
Ryšių paslaugos	348,8	0,5	366,8	0,5	357,6	0,5	-9,2	-2,5
Transporto išlaikymas	1030,1	1,6	1283,6	1,7	983,1	1,3	-300,5	-23,4
Apranga ir patalynė	27,0	0,0	37,1	0,0	25,7	0,0	-11,4	-30,7
Spaudiniai	485,1	0,8	475,2	0,6	309,7	0,4	-165,5	-34,8
Kitos prekės	1763,7	2,7	1980,4	2,6	1469,8	2,0	-510,6	-25,8
Komandiruotės	27,8	0,0	118,5	0,2	57,9	0,1	-60,6	-51,1
Miestų ir gyvenviečių viešasis ūkis	305,9	0,6	136,4	0,2	78,4	0,1	-58,0	-42,5
Vandentiekis ir kanalizacija	120	0,2	157,7	0,2	139,2	0,2	-18,5	-11,7
Ilgalaikio materialinio turto nuoma	5,5	0,0	5,1	0,0	0,7	0,0	-4,4	-86,3
Ilgalaikio materialinio turto remontas	465,1	0,7	1108,2	1,4	311,1	0,4	-797,1	-71,9
Kvalifikacijos kėlimas	192,7	0,3	196,0	0,3	103,9	0,1	-92,1	-47,0
Kitos paslaugos	2508,9	3,9	3033,4	4,0	2524,9	3,4	-508,5	-16,8
Subsidijos, dotacijos ir kitos pervedamos lėšos	3019	4,7	3090,4	4,0	406,7	0,5	-2683,7	-86,8
Palūkanos	231,5	0,4	507,6	0,7	760,1	1,0	+252,5	49,7
Socialinės išmokos	4311,6	6,7	5611,2	7,3	7814,1	10,4	+2202,9	39,3
Kitos išlaidos	1063,3	1,7	1696,1	2,2	1218,0	1,6	-478,1	-28,2
Ilgalaikio materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos	8977,8	14,0	9453,7	12,3	5966,5	7,9	-3487,2	-36,9
Paskolų grąžinimas	733,0	1,1	482,8	0,6	1045,4	1,4	+562,6	116,5
Iš viso	64161,0	100,0	76683,2	100,0	75247,4	100,0	-1435,8	-1,9

1 paveikslas

2 paveikslas

